

## Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi

Talousvaliokunnalle

### JOHDANTO

#### *Vireilletulo*

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 147/2024 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

#### *Asiantuntijat*

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Tuuli Oikarinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Outi Vilén, työ- ja elinkeinoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Maija Neva, ympäristöministeriö
- ympäristöneuvos Jan Ekebom, ympäristöministeriö
- erikoistutkija Riku Varjopuro, Suomen ympäristökeskus
- erikoistutkija Antti Lappalainen, Luonnonvarakeskus
- tuulivoimaliiketoiminnan johtaja, va. Markku Tuominen, Metsähallitus
- jäsen Lassi Ahlvik, Suomen ilmastopaneeli
- professori Kari Hyytiäinen, Suomen Luontopaneeli
- asiantuntija Annina Alasaari, Energiateollisuus ry
- ympäristöpäällikkö Antti Heikkinen, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- edunvalvontapäällikkö Veera Villikari, Suomen uusiutuvat ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalouspalvelut
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen Ympäristö- ja luonnonvarat - vastuualue
- Merenkurkun neuvosto
- Satakuntaliitto
- Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- Suomen Kuntaliitto
- BirdLife Suomi ry

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

- Suomen Hyötytuuli Oy

### VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tavoitteena on edistää merituulivoimaa talousvyöhykkeellä, selkeyttää talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeita koskevaa sääntelyä ja varmistaa, että oikeudet merituulivoiman hyödyntämiseen myönnetään tasapuolisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavalla tavalla. Tarkoituksena on varmistaa, että kullekin alueelle valitaan toimija, jolla on edellytykset merituulivoimahankkeen loppuunsaattamiselle. Tavoitteena on myös, että Suomen aluevesien ja talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeiden sääntely ei poikkea toisistaan, ellei poikkeamiselle ole perusteltua syytä. Ympäristövaliokunta pitää hallituksen esitystä kannatettavana ja tärkeänä vakaan investointiympäristön luomiseksi merituulivoiman rakentumisen ja siten puhtaan kasvun edistämiseksi. Valiokunta on tarkastellut esitystä toimialansa kannalta ja kiinnittää talousvaliokunnan huomiota erityisesti seuraaviin näkökohtiin.

#### *Ympäristölainsäädännön soveltaminen talousvyöhykkeellä*

Koska talousvyöhyke ei kuulu valtion alueeseen, kansallista lainsäädäntöä ei sovelleta siellä automaattisesti. Talousvyöhykelaisissa säädetyn mukaisesti ympäristönsuojelulainsäädäntöä sovelletaan olennaisilta osin myös talousvyöhykkeellä. Kaavoitusjärjestelmää talousvyöhykkeellä ei ole, eikä kunnan rakennuslupaa tarvita, sillä maankäyttö- ja rakentamislaita alueella sovelletaan ainoastaan merialuesuunnittelua koskevia säännöksiä 8 a luvussa.<sup>1</sup>

Säädösvajetta ympäristösääntelyn osalta on rakentamisen teknisten vaatimusten ja turvallisuuden sekä tuulivoimaloiden purkamista koskevien kysymysten osalta. Näitä koskevia ehdotuksia ei ole kuitenkaan vielä katsottu tarpeelliseksi sisällyttää esitykseen, sillä merituulivoiman odotetaan rakentuvan vasta myöhään 2030-luvulla. Valiokunta pitää tärkeänä, että merituulivoiman purkamisen varmistavat menettelyt valmistellaan ja esimerkiksi vakuuksia koskevista velvoitteista säädetään tarpeen mukaan hyvissä ajoin. Merituulivoiman rakentaminen ei ole vielä Suomessa taloudellisesti kannattavaa, mutta tilanteen odotetaan muuttuvan merituulivoimateknologian kehittyessä. Valiokunta pitää tärkeänä, että merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelman<sup>2</sup> toimenpide-ehdotuksen nro 6 mukaan tavoitteena on määrittää voimaloiden purkua ja alueen ennallistamista koskevat vaatimukset sekä luoda tarvittava lainsäädäntö. Mahdollisten vakuuksia ja rahastoja koskevien velvoitteiden suunnittelussa tulee huomioida merituulivoimaloiden purkamisen kustannusten suuruusluokka sekä kyseisten velvoitteiden vaikutukset hankkeiden kannattavuuteen ja pyrkiä samaan järjestelmään sekä talousvyöhykkeellä että aluevesillä.

---

1 Talousvyöhykelain 3 §:n mukaan talousvyöhykkeellä sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenetelmästä annettua lakia (252/2017), ympäristönsuojelulakia (527/2014), vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettua lakia (1299/2004), vesilakia (587/2011), maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) merialuesuunnittelua koskevaa 8 a lukua sekä hiilidioksidin talteenottamisesta ja varastoinnista annettua lakia (416/2012) ja niiden nojalla annettuja säännöksiä. Myös jätelaki ja kalastusta ja luonnonsuojelua koskevat säännökset tulevat sovellettaviksi.

2 Merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelma; Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja/Energia/2024:31.

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

Lainsäädännön sovellettavuudesta talousvyöhykkeellä on myös vielä epäselvyyttä hyvin olennaisenkin sääntelyn osalta. Oikeustila esimerkiksi kiinteistöveron soveltumisesta talousvyöhykkeellä on tällä hetkellä epäselvä ja edellyttää lisäselvittelyä. Kiinteistöverouudistuksen yhteydessä on vuoden 2026 alusta alkaen tarkoitus keventää merituulivoimaloiden kiinteistöverotusta alentamalla niiden verotusarvon laskennan perusteena olevaa osuutta rakennuskustannuksista puoleen maatuulivoimaloiden vastaavasta kustannusosuudesta. Talousvyöhykkeen osalta selvitys on kesken, mutta tavoitteena on saada kiinteistöverotuksen piiriin myös talousvyöhykkeellä olevat laitteet ja rakennelmat sekä säätää veroprosentista ja verotuoton jakautumisesta. Valiokunta korostaa, että talousvyöhykkeelle rakentamisen kalleus on otettava huomioon, jotta investointeja ei tehdä mahdottomiksi säätämällä kohtuuttoman suuri kiinteistövero.

Talousvyöhykelain 6 §:n mukaan valtioneuvosto voi antaa hakemuksesta suostumuksen hyödyntää talousvyöhykkeellä olevan merenpohjan ja sen sisustan luonnonvaroja sekä tehdä tällaiseen hyödyntämiseen tähtäävää tutkimusta tai suorittaa talousvyöhykkeellä muuta toimintaa, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen (hyödyntämisoikeus). Sääntely on katsottu osin puutteelliseksi merituulivoimahankkeiden kannalta erityisesti siksi, ettei talousvyöhykelaki tunnista tilannetta, jossa useampi toimija on kiinnostunut samasta alueesta. Talousvyöhykettä ei voi vuokrata, koska sitä ei omista kukaan eikä kiinteistöjärjestelmää ole. Aluevesillä yksinoikeudet merituulivoima-alueeseen perustuvat käyttöoikeussopimuksiin Metsähallituksen kanssa. Hallituksen esityksen tarkoituksena on, että mainitun suostumuksen korvaa uusi kilpailutusjärjestelmä. Kilpailutuksen voittaja saisi yksinoikeuden hakea valtioneuvostolta oikeutta hyödyntää kilpailutettua aluetta merituulivoimahankkeeseen. Kilpailutuksen voittaja saisi näin esimerkiksi vesilain mukaisen luvan edellyttämän oikeuden hankkeen edellyttämiin alueisiin, mutta ympäristön kannalta vesilain mukaisen luvan myöntämisedellytykset säilyisivät ennallaan.

### *Valtioneuvostovetoinen hankealueiden valinta*

Hallituksen esityksen mukaan kilpailutettavat alueet valitsee valtioneuvosto huomioiden yhteiskunnan kokonaisedun, kuten eri merenkäyttömuodot ja mahdollisuudet tuotetun energian siirtoon. Energiavirasto ratkaisee kilpailutuksen voittajan sekä tarjotun hinnan että laadullisten tekijöiden perusteella, ja tarkoista laadullisista tekijöistä sekä hinnan ja laadullisten tekijöiden painotuksesta säädetään myöhemmin annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunta kannattaa valtioneuvoston olennaista roolia kilpailutettavien alueiden valinnassa. Valtioneuvoston rooli yhteiskunnan kokonaisedun arviointineen parantaa mahdollisuuksia ottaa ympäristökysymykset kokonaisvaltaisesti huomioon verrattuna siihen, että alueen valitsisi hankekehittäjä. Valiokunta kannattaa valtioneuvostovetoista mallia katsoen, että se edistää merituulivoiman vastuullista ja kestävästä rakentumisesta. Kysymys on tältä osin ennen kaikkea hankkeiden sijoittumisesta, kun hankkeiden ympäristövaikutuksista annetaan määräyksiä kuitenkin normaaliin tapaan muissa luvissa, etenkin vesiluvassa.

Hallituksen esityksen tavoite pyrkiä ohjaamaan merituulivoimahankkeiden sijoittumista alueille, jotka ovat yhteiskunnan kokonaisedun kannalta parhaita mahdollisia, on hyvin kannatettava. Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, että hankkeet sijoittuisivat alueille, jotka soveltuvat parhaiten merituulivoimarakentamiseen, ovat sähköjärjestelmän kannalta sopivia ja samalla haitat ympäristölle, liikenteelle, kalastukselle ja muulle meren käytölle olisivat mahdollisimman vähäiset.

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

Tämä lähestymistapa mahdollistaa myös sen, että esimerkiksi Natura-alueet huomioidaan alueiden valinnassa.

Lakiehdotuksen 2 §:n mukaan valtioneuvosto voi tehdä päätöksen Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevan alueen osoittamisesta tuulienergian hyödyntämistä koskevaan käyttöön. Valtioneuvoston harkinnassa on, tekeekö se samalla kerralla päätöksen yhdestä vai useammasta talousvyöhykkeen merituulivoima-alueesta ja päättääkö se samalla myös niiden kilpailutusaikataulusta. Mahdollinen on esimerkiksi päätös, jossa määritellään useampi alue talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiksi, mutta päätetään aluksi vain yhden alueen kilpailuttamisesta. Päätös voi sisältää myös alueen hyödyntämistä koskevia ehtoja. Valtioneuvostolla on ehdotuksen mukaan alueen valinnassa harkintavaltaa, mutta sitä rajaa yhteiskunnan kokonaisedun huomiointi. Sillä tarkoitetaan meren muun käytön, ennen kaikkea liikenteen ja kalastuksen, sekä ympäristötekijöiden huomiointia. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että yhteiskunnan kokonaisedun kannalta suotuisimpien alueiden selvittämiseksi työ- ja elinkeinoministeriö voisi esimerkiksi pyytää lausuntoja eri tahoilta, joilla on tietoa aluevalintaan liittyvistä tekijöistä ja joiden toimintaan aluevalinnalla on vaikutuksia. Lausunnot olisi perustelujen mukaan tarpeen pyytää ainakin Puolustusvoimilta, aluevesiä hallinnoivalta Metsähallitukselta, merialueiden käyttöön liittyviltä ministeriöiltä kuten maa- ja metsätalousministeriöltä, merenkulkuun liittyviltä viranomaisilta sekä hankkeen lähikunnilta. Valiokunta korostaa, että ympäristönäkökulmien riittävä huomioon ottaminen edellyttää lausunnon pyytämistä hallituksen esityksen perusteluissa mainittujen lisäksi myös ympäristöviranomaisilta. Lisäksi valiokunta esittää talousvaliokunnalle, että se harkitsee ehdotetun 2 §:n täydentämistä velvollisuudella kuulla asianomaisia viranomaisia.

Valiokunta pitää tärkeänä merituulivoiman toimenpidesuunnitelman ehdotusta nro 2, jonka mukaan työ- ja elinkeinoministeriö perustaa pysyväisluonteisen koordinaatioryhmän, jonka tehtävänä on ylläpitää merituulivoima-alan tilannekuvaa sekä valmistella kilpailutettavien alueiden valintaa ja aikataulutusta sekä aluevesillä että talousvyöhykkeellä ottaen huomioon muut merelliset toiminnot, meripelastuksen, rajojen valvonnan, ympäristölliset näkökohdat, verkkoliitännämahdollisuudet ja markkinatilanteen.

Valiokunta pitää hallituksen esityksen tavoin tärkeänä, että valtioneuvoston alueen valintaa koskevalle päätökselle tehdään viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005) 8—11 §:n mukainen ympäristöarviointi (ns. SOVA) osana päätöksen valmistelua ennen sen tekemistä. Aluevalinnassa on mahdollista välttää alueita, joilla ei-toivotut vaikutukset ovat suuret. Merituulivoimahankkeiden vaikutuksia huomioidaan myös esimerkiksi vesiluvassa, jossa on mahdollista antaa ei-toivottuja vaikutuksia vähentäviä lupamääräyksiä.

### *Merialuesuunnittelu tärkeää*

Suomen merialueiden käyttöä ohjaa merialuesuunnitelma, joka kattaa aluevedet ja talousvyöhykkeen. Merialuesuunnittelu perustuu EU-direktiiviin ja on osa EU:n yhdenmukaista meripolitiikkaa. Maankäyttö- ja rakennuslain 67 a §:n mukaan merialuesuunnittelun tarkoituksena on edistää merialueen eri käyttömuotojen kestävä kehitystä ja kasvua, merialueen luonnonvarojen kestävä käyttöä sekä meriympäristön hyvän tilan saavuttamista. Merialuesuunnittelussa on tarkasteltava eri käyttömuotojen tarpeita ja pyrittävä sovittamaan ne yhteen. Tarkasteltavia käyttömuotoja ovat

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

erityisesti energia-alat, meriliikenne, kalastus ja vesiviljely, matkailu, virkistyskäyttö sekä ympäristön ja luonnon säilyttäminen, suojelu ja parantaminen. Merialuesuunnittelussa on kiinnitettävä huomiota myös maanpuolustuksen tarpeisiin.

Hallituksen esityksen mukaan merialuesuunnittelu on jatkossakin oikeusvaikutuksetonta suunnittelua. Valiokunta korostaa silti merialuesuunnittelun tärkeyttä nimenomaan merenkäyttömuotojen yhteensovittamisen ja talousvyöhykkeen merituulivoima-alueiden valinnan näkökulmasta. Suunnitelmien vaikuttavuus perustuu pitkälti eri viranomaisten ja myös muiden tahojen keskinäiseen yhteistyöhön ja sitoutumiseen ottaa suunnitelmat huomioon omassa toiminnassaan. Tällä on nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa huomattava merkitys myös kansallisen turvallisuuden näkökulmien ja huoltovarmuuden huomioon ottamisen kannalta. Merialuesuunnittelun keinoin on mahdollista ohjata merituulivoimahankkeiden sijoittumista pois herkimmiltä ja ekologisesti merkittävimmiltä alueilta ja ohjata ne alueille, joilla luontohaitat ovat mahdollisimman vähäiset. Merkittävien luontoarvojen alueilla, kuten silakan kutualueilla, voi olla myös välitön tärkeä taloudellinen merkitys.

Valiokunta korostaa, että talousvyöhykkeelle rakennettavien tuulivoimaloiden osalta tulee jo varhaisessa suunnitteluvaiheessa varmistaa hankkeen kokonaisuuden kestävyys siten, että myös niihin liittyvä kaapeliverkosto ja maihin tulevat energiakaapelit aiheuttavat mahdollisimman vähän haittaa ympäristölle niin meri- ja rannikkovesillä kuin maa-alueillakin. Valiokunta pitää tärkeänä merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelman toimenpide-ehdotusta nro 8, jonka mukaan selvitetään, miten merituulivoimahankkeiden tuottaman energian siirto voitaisiin toteuttaa niin, että huomioidaan huoltovarmuus-, sähköjärjestelmän käyttövarmuus-, turvallisuus-, luonto- ja ympäristönäkökulmat, ja haitalliset vaikutukset minimoidaan (merenpohjalle asennettu infra, historialliset suojatut hylyt, luonnonsuojelualueet ja kansallispuistot). Valiokunta nostaa esille myös maanomistajan aseman huomioimisen.

Merituulivoimapuistot talousvyöhykkeellä voivat haitata merenkulun sujuvuutta, alusten paikanus- ja tutkajärjestelmiä, merenkulun viestintäverkkoja sekä meriliikenteen ohjauksen tutkavalvontaa. Valiokunta kiinnittää talousvaliokunnan huomiota siihen, että talvimerenkulkuun kohdistuvat haitat voivat johtaa haitallisiin ympäristövaikutuksiin. Merenkulun liikennöintialueiden rajoittuminen vaihtelevissa jäätilanteissa voi johtaa lisäkustannuksiin ja kasvaviin päästöihin, jos parhaita reittejä ei pystytä käyttämään. Lisäksi tarve luotsaukselle ja jäänmurrolle voi lisääntyä.

### *Ympäristövaikutukset laadullisissa kriteereissä*

Hallituksen esityksen mukaan ympäristövaikutukset on yksi kilpailutuksen laadullisista kriteereistä. Kilpailutuksessa voidaan laadullisten tekijöiden asettamisen ja painotusten kautta vaikuttaa osaltaan hankkeen ympäristövaikutuksiin. Myös hyödyntämisluvassa voidaan antaa ympäristöön liittyviä lupaehtoja. Pääosin hankkeiden ympäristövaikutuksista annetaan määräyksiä kuitenkin normaaliin tapaan muissa luvissa kuten vesiluvassa. Valiokunta nostaa esiin merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelman toimenpide-ehdotuksen nro 5, jonka mukaan tavoitteena on tarkastella mahdollisuuksia kehittää vesilupaprosessia joustavammaksi merituulivoiman osalta. Tällä hetkellä teknologia ja voimaloiden sijainnit tulee lyödä lukkoon vesilupaa haettaessa, minkä koetaan rajaavan hankkeen muutosmahdollisuuksia liikaa myöhemmissä vaiheissa ja kasvattavan hankekehittäjän riskiä. Toisaalta on tärkeää, että vesiluvan käsittelijällä on

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

riittävän tarkka ymmärrys hankkeesta, jotta luvassa tarkasteltavia asioita voidaan asianmukaisesti arvioida. Tavoitteen mukaan on tarpeen tarkastella, missä määrin vesilupaprosessia olisi mahdollista kehittää merituulivoiman osalta joustavamaksi ja millä ehdoin.

Valiokunta pitää kokonaisuutena tarkastellen tärkeänä, että ympäristölle ja meriluonnolle merituulivoimahankkeista aiheutuvia haitallisia ympäristövaikutuksia lieventävät toimet otetaan kilpailutuksessa riittävästi huomioon. Hankekehittäjiä tulee kannustaa ympäristön kannalta hyvien ja kestävien ratkaisujen valitsemiseen.

Ehdotuksen mukaan laadullisten tekijöiden ja tarjotun hyödyntämismaksun pisteityksestä eli valintakriteereistä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Hankkeen ympäristövaikutuksia koskevat kriteerit voivat hallituksen esityksen mukaan koskea sitoutumista esimerkiksi sellaisiin ympäristön tilaa parantaviin toimiin hankkeessa, joita lainsäädäntö tai lupakäytäntö ei edellytä. Ympäristökriteerit voivat koskea esimerkiksi tuulivoimalan lapojen kierrätettävyyttä tai luonnon monimuotoisuuden lisäämistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kilpailutuksen laadullisissa kriteereissä voidaan ottaa huomioon ympäristövaikutuksia vähentävät toimet, jotka ylittävät lakisääteisen vähimmäistason. Se, että kriteerit toimivat muuta lainsäädäntöä ja lupapäätöksiä täydentävinä, on hyvä lähtökohta.

### *Ympäristövaikutuksia koskevat arvioinnit ja tietopuutteet*

Valiokunta pitää hallituksen esitystä hyvin kannatettavana, sillä sen arvioidaan lisäävän merituulivoimahankkeiden toteutumisen todennäköisyyttä talousvyöhykkeellä ja siten tuotetun uusiutuvan energian määrää. Merituulivoimahankkeet ovat erittäin suuria, ydinvoimalaitoskokuiluokan sähköntuotantoyksiköitä. Lähtökohtaisesti talousvyöhykkeelle rakennettavat merituulivoimahankkeet ovat gigawattiluokan hankkeita, joiden tuotannon määrä vaikuttaa olennaisesti Suomessa tuotettavan sähkön kokonaismäärään. Merituulivoiman tuotanto on päästötöntä, ja voimaloiden rakentamisesta, kuljetuksista ja huollosta syntyy tuotantomäärään suhteutettuna vähäisiä ilmastopäästöjä. Mantereelle rakennettavilla siirtolinjoilla on kuitenkin ympäristövaikutuksia sekä merialueella että maa-alueella. Merituulivoimahankkeista aiheutuu välillisiä vaikutuksia myös mantereelle, kun hankkeiden toteutumisen myötä sähkön siirron tarve kasvaa kantaverkossa. Merituulivoimahankkeen liittymispiste kantaverkkoon voi sijaita kymmenien kilometrien etäisyydellä rannikosta, jolloin liittymisjohto sijoittuu osin mantereelle.

Riski haitallisten ympäristövaikutusten aiheutumiseen arvioidaan yleisellä tasolla talousvyöhykkeelle merituulivoimaa rakennettaessa vähäisemmäksi kuin jos sitä rakennetaan aluevesille. Esimerkiksi vaelluskalojen tärkeät vaellusreitit, useimpien kalalajien kutualueet ja rannikolla pesivien merilintujen ruokailualueet sijaitsevat pääosin lähempänä rannikkoa eikä talousvyöhykkeellä. Merkittävämpiä vaikutuksia voi kuitenkin ilmetä laajamittaisen tuulivoimarakentamisen seurauksena useiden hankkeiden mahdollisista kumulatiivisista vaikutuksista. Kumulatiiviset vaikutukset voisivat muodostua myös sekä talousvyöhykkeelle että aluevesille rakennettavasta tuulivoimasta tai sekä Suomen että Ruotsin talousvyöhykkeille sijoittuvista laajamittaisista hankkeista. Merituulivoiman aiheuttamien ympäristövaikutusten kannalta myös hankkeiden kumulatiivisten vaikutusten arviointi on olennaista, mutta tietopohja on vielä heikko. Pohjanlahdelle on suunnitteilla huomattava määrä merituulivoimahankkeita niin Suomen kuin Ruotsinkin puolelle.

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

Valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyvää ympäristövaikutusten arviointia koskevaa osaa varsin perusteellisena. Esille on tuotu erilaisten vaikutusten ohella hyvin myös se peruslähtökoh- ta, että merituulivoiman ympäristövaikutuksista on tutkimustietoa vain rajoitetusti saatavilla ja kansainvälistä tutkimusta ei voida monin osin suoraan soveltaa olosuhteiden erilaisuuden vuoksi. Merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksiin Pohjanlahdella liittyy myös paljon selvitystarpei- ta. Valiokunta pitää tärkeänä niin yleisesti kuin toiminnanharjoittajienkin kannalta sitä, että ta- lousvyöhykettä koskevaa tarpeellista tutkimustietoa pyritään systemaattisesti hankkimaan pää- töksenteon pohjaksi ennakolta. Rakentamisen kalleuden vuoksi on selvää, että talousvyöhykkeel- le sijoittuvaa merituulivoimaa ei ole rakentumassa lähivuosina ja tiedonhankinnalle on siten ai- kaa. Valiokunta pitää tärkeänä merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelman toimenpi- de-ehdotusta nro 14, jonka mukaan suunnitellaan ja toteutetaan vedenalaisen meriluonnon moni- muotoisuuden inventointiohjelma VELMUn kolmas vaihe (2026—2035), jolla varmistetaan vedenalaisen luonnon inventoinnit talousvyöhykkeellä ja aluevesien syvemmillä osilla, joita ei ole vielä inventoitu.

Ympäristövaikutukset voivat olla hyvin erilaisia. Viimeaikaisen tutkimustiedon perusteella me- rituulivoimapuisto voi heikentää merkittävästi merialueen tuulioloja kilometrien, jopa kymme- nien kilometrien, etäisyydellä ja näin vaikuttaa veden virtauksiin ja sekoittumiseen, jolla on edel- leen vaikutusta muun muassa vesipatsaan happioloihin.

Merituulivoiman vaikutuksista lintujen muuttoreitteihin on vähän tietoa saatavilla. Pääosa lintu- jen muutosta tapahtuu lähellä rannikkoa saaristovyöhykkeitä ja matalia merialueita seuraten, mutta myös ulkomerialueet voivat olla merkityksellisiä ruokailu- ja levähtämisalueina muuton ai- kana siltä osin, kun alue on syvyydeltään sopivaa.

Merinisäkkäistä talousvyöhykkeellä esiintyy harmaahylkeitä, Itämerennorppia ja pyöriäisiä. Me- rituulivoimapuistojen vaikutuksista merinisäkkäisiin on tehty tutkimuksia eteläisellä Itämerellä ja havaittu niiden sopeutuvan tuulivoimaloiden rakenteisiin, mutta toisaalta häiriintyvän raken- nustoista ja lisääntyneestä ihmistoiminnasta.

Talousvyöhyke on keskimäärin syvempää merialuetta kuin aluevedet ja syvillä merialueilla mo- nimuotoisuus on keskimäärin alhaisempaa kuin matalammilla aluevesien alueilla. Merituulivoi- malla voi kuitenkin olla vaikutuksia kalastoon ja vedenalaiseen luontoon useassa hankkeen elin- kaaren vaiheessa. Kalastoon kohdistuvat mahdolliset vaikutukset heijastuvat myös kalastuksen toimintaedellytyksiin ja voivat siten heikentää elinkeinon harjoittamisen mahdollisuuksia tai kan- nattavuutta nykytilanteeseen verrattuna. Valtioneuvoston nykytilaa vahvemman roolin alueiden valinnassa arvioidaan mahdollistavan nykyistä paremmin merellisten toimintojen yhteensovitta- minen ja vähentävän merituulivoiman vaikutuksia kalastukseen.

Merituulivoimahankkeilla voi olla vaikutuksia vaelluskaloihin. Hankkeet voivat vaikuttaa vael- luskalojen käyttämiin reitteihin, jos ne päätyvät kiertämään hankealueita. Valiokunta pitää tär- keänä merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelman toimenpide-ehdotusta nro 13, jon- ka mukaan käynnistetään tutkimuksia, jotka koskevat merituulivoiman vaikutuksia vaelluskaloi- hin, merinisäkkäisiin, muuttolintuihin ja lepakoihin. Merituulivoiman vaikutuksista vaelluskaloi- hin, merinisäkkäisiin, muuttolintuihin ja lepakoihin tarvitaan laajempaa tutkimustietoa kuin mitä yhden merituulivoimahankkeen yhteydessä voidaan tuottaa. Käynnistetään hanke tai hankkeita,

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

joissa tutkitaan merituulivoiman vaikutuksia edellä mainittuihin joko kansallisesti tai kansainvälisesti. Vaikutusten laajuuden johdosta toteutus ja rahoitus pyritään hoitamaan kansainvälisillä tutkimushankkeilla yhteistyössä muiden Itämeren maiden kanssa merituulivoiman rajat ylittävien yhteisvaikutusten selvittämiseksi.

Kaupallinen kalastus talousvyöhykkeellä on yksinomaan troolikalastusta. Troolialuksille tärkein silakan pyyntialue on Selkämeri. Merituulivoimapuistojen alueilla ei välttämättä mahtuisi enää pyytämään silakkaa isoilla trooleilla, minkä lisäksi riski osua tuulivoimapuistojen kaapeleihin kasvaa. Perämerellä käytettävät troolit ovat huomattavasti pienempiä, mutta myös siellä kaapeleihin osumisen riskiä pidetään suurena. Merituulipuistot sijoittuvat matalikkojen tai matalampien alueiden yhteyteen, jotka juuri ovat tärkeitä troolausalueita. Voimaloiden sijoittamisen arvioidaan kuitenkin olevan ratkaistavissa siten, että sekä merituulivoimatuotannon että kalastuksen on mahdollista toimia alueella samaan aikaan varaamalla keskeiset troolausalueet kalastuksen käyttöön ja turvaamalla kutualueet. Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että monet seikat tulevat vaikuttamaan lähiaikoina troolikalastuksen kannattavuuteen ja alan energiasiirtymään, ja troolausalueisiin sekä talousvyöhykkeellä että aluevesillä ilman tuulivoimarakentamistakin, joten tietoa eri tekijöiden vaikutuksista tarvittaisiin lisää. Jos tavoitteista huolimatta merelisten toimintojen yhteensovittaminen ei onnistuisi, tulisi viimesijaisesti kompensoida kalastukselle aiheutuvat haitat ja/tai ennallistaa arvokkaat kalojen kutu- ja vaellusalueet.

Valiokunta pitää tärkeänä merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelman toimenpide-ehdotusta nro 12, jonka mukaan kalastuselinkeinon toimintaedellytykset turvataan. Merialuesuunnittelulla pyritään löytämään potentiaaliset merituulivoima-alueet, joilla merituulivoimasta on vähiten haittaa kalastuselinkeinolle. Merituulivoiman sijoittamista tärkeimmille kalastusalueille tulee välttää ja kaapeleiden vaikutukset kalastuselinkeinolle tulee huomioida. Etsitään keinoja kalastuselinkeinon kehittämiseksi merituulivoiman rakentamisen myötä muuttuvassa toimintaympäristössä, mukaan lukien merituulivoimaa rakentavien toimijoiden toimet kalastuksen toimintaedellytysten parantamiseksi. Merituulivoiman myötä kalastusalueet voivat muuttua, tai hävitä kokonaan.

### *Seuranta*

Hallituksen esityksen mukaan merituulivoiman ympäristövaikutuksia ei aiota seurata eikä valvoa rakentamisen jälkeen. Myös edistämismakuus vapautetaan sen jälkeen, kun tuulivoimapuisto on otettu käyttöön. Merituulivoimalla voi kuitenkin olla pitkällä aikavälillä vaikutuksia merivirtoihin tai kasvi- ja eläinpopulaatioihin, joista ei ole vielä todennettua tietoa, koska Suomen talousvyöhykkeelle ei ole vielä rakennettu tai luvitettu yhtäkään merituulivoimapuistoa. Toistaiseksi on rakennettu ainoastaan yksi merituulivoimapuisto, jonka perustukset ovat merenpohjassa; Porin Tahkoluodossa aluevesille vuonna 2017 rakennettu merituulivoimapuisto. Valiokunta korostaa, että merituulivoiman vaikutusta meriluontoon on seurattava. Valiokunta korostaa myös tarvetta varautua siihen, että merituulivoiman vaikutusten seuranta meriluontoon järjestetään. Jos merkittäviä luontovaikutuksia tai muita vielä ennakoimattomia haittoja ilmenisi, on tarpeen varautua tarpeeseen muuttaa lainsäädäntöä tai alemman tasoista ohjausta.

Rakennettavan merituulivoiman ympäristövaikutuksia tulisi tarkkailla laajoina kokonaisuuksina, jolloin on mahdollista tuottaa kustannustehokkaasti arvokasta tietoa ympäristövaikutuksista

## Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp

tai niiden puuttumisesta. Tarkoituksenmukaisen tarkkailujärjestelmän suunnittelu tulisi aloittaa hyvissä ajoin ennen laajamittaisen merituulivoimarakentamisen alkamista, jotta voidaan varmistua järjestelmän tehokkuudesta. Ympäristötiedon saatavuuden ja sen hyödyntämisen näkökulmasta on hyvä, että lakiehdotukseen on sisällytetty velvoite toimittaa hyödyntämisluvan nojalla tehtyjen tutkimusten tulokset ja tutkimusaineisto ministeriölle.

Valiokunta kiinnittää vielä talousvaliokunnan huomiota siihen, että hakijayhtiön liikevaihto ja muut taloudelliset tunnusluvut voivat olla poissulkevinä kriteereinä ongelmallisia, koska tyypillisesti merituulivoimahankkeet kehitetään ja toteutetaan tätä tarkoitusta varten perustettavien projektiyhtiöiden nimissä. Näillä ei luonnollisestikaan ole hanketta käynnistettäessä sen enempää toteutusreferenssejä kuin aiempaa laajamittaista liiketoimintaakaan. On tärkeää varmistaa hankeyhtiön taustatahojen uskottavuus sekä taloudelliset ja tiedolliset resurssit hankkeen edistämiseksi sallien samalla joissakin rajoissa projektiyhtiön omistuspohjan muutokset. Suomessa on toteutettu suuriakin energiainvestointeja ns. Mankala-mallilla. Mankala-mallilla toimivien yhtiöiden liikevaihto, taseen koko ja muut vastaavat tunnusluvut eivät välttämättä kuvaa yhtiön kokoa, kykyä tehdä investointeja tai saada rahoitusta, joten pelkän yhtiön liikevaihdon sijaan esikriteereissä tulisi huomioida Mankala-yhtiön omistajien yhteenlasketut liikevaihdot ja taseet.

## VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

*että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 14.11.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Mikkonen vihr  
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok  
jäsen Marko Asell sd  
jäsen Noora Fagerström kok  
jäsen Petri Huru ps  
jäsen Christoffer Ingo r  
jäsen Vesa Kallio kesk  
jäsen Mai Kivelä vas  
jäsen Hanna Kosonen kesk  
jäsen Johan Kvarnström sd  
jäsen Jorma Piisinen ps  
jäsen Merja Rasinkangas ps  
jäsen Saara-Sofia Sirén kok

## **Valiokunnan lausunto YmVL 18/2024 vp**

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos